

*Lær af fortiden - Lev i nutiden
Virk for fremtiden*

August/September 1985

257 - 43. årgang

KAAREGAARD

*Et smukt billede af den gamle »Kaaregaard« i Badstrup. Kaaregaard var tidligere formand Chr. R. Christensens fødegård, som han drev i mange år.
I dag er det sønnen Carl Martin Christensen, der sammen med sin kone driver gården.*

KAAREGAARD

Slægtsgården Kaaregaard

mat. nr. 1, 3e og 3t

Badstrup by, Skamby sogn, Skam herred, Odense amt.

Nuværende ejere Kate og Carl Martin Kaare Christensen

Byen Badstrup er første gang nævnt som Barstrup i 1391 af et tingvidne, som var bonde på selvejergården og herredsfoged.

Byen bestod i årene 1500-1700 af 5 gårde: 1 stor selvejergård, 2 gårde som var halvt så store og 2, som havde et areal på ¼ af selvejergården. En af de to sidste var den heromtalt slægtsgård.

Gården indtog i middelalderen en særstilling i byen, idet den var kirkegård, hvilket betyder, at jorden var tillagt Skamby kirke. Den kom derfor til at svare afgift både til kirken, og til den katolske biskop over Fyns stift.

Gården var i 1500 tallet ikke ret stor, men fik på det tidspunkt tillagt ekstra jord fra Ulkendrup - en lille by i Lunde sogn, som nedbrændte i 1500. Byen blev ikke genopbygget, og jorden deltes i 8 lige store parter mellem 4 gårde i Thorup, 2 i Skamby og 2 i Badstrup: selvejergården og kirkegården. Disse oplysninger finde i jordebog over Odense len fra 1558, men fordelingen er formentlig sket længe før.

Fra 1500 måtte gården svare afgift til:

Skamby kirke 6 skæpper byg - 18 skilling

Hospitalet i Odense 18 skæpper byg

Kronen - Odensegaard len 45 skæpper havre

1687 solgte Skamby kirke jorden til Peder Rodsteen, men 1695 kom den tilbage til Kronen, og blev udlagt til ryttergods, så afgifterne skulle bruges til at opretholde enevældens hær. Dog skulle der stadig betales afgift til kirken.

Men riget fattedes penge, så gården blev, sammen med 3 andre i byen, i 1718 solgt til kammerherre og overkrissekretær Christian Carl von Gabel. Han solgte dem året efter, sammen med Uggerslevgaard, videre til Grevskabet Gyldensteen, som alle gårdene blev underlagt.

Der blev nu tale om en ensartet administration af gårdene, og de blev pålagt betydeligt hoveriarbejde, men man ved ikke hvor meget. En af gårdene i Badstrup blev i 1750 fritaget for hoveriarbejdet mod betaling af 7 rdl. årligt til Gyldensteen. Da dette beløb er temmeligt stort, efter datidens pengeforhold, skønner man, at hoveriarbejdet har været temmelig omfattende.

Da Grevskabet Gyldensteen nu var ejere af byen Badstrup, kunne de gøre, hvad der passede dem, og i 1750erne nedlagde de 2 af gårdene, og jorden blev delt mellem de 3 andre. Tilbage blev, som i dag, 3 lige store gårde med et jordtilliggende på 60 tdl. hver.

Der skulle stadig svares afgift til kirken i alt fald op til 1796. I 1798 blev byen udskiftet fra byfællesskabet, og jorden fik nogenlunde den beliggenhed, den har i dag. Matrikelark fra 1809 skildrer gårdens jord: hovedlod nordvest for byen ved gården og udlod syd for byen, ca. 54½ tdl. ialt.

Indtil 1945 var jordtilliggendet nu det samme. Der blev tilkøbt mindre arealer i 1945, 1948 og 1951. Stuehuset, som står endnu, blev opført i 1850erne. Gården blev købt fri af Gyldensteen 1853.

Den ældst kendte beboer af gården er Morten Knudsen 1542, og man har nu optegnelser over forskellige beboere, som ikke kan spores til den nuværende slægt.

Hans Jørgensen 1699-1764 er den første af slægten, som bevisligt har boet på gården, men han kan udmærket have haft forbindelse til de forrige beboere, da der mangler kirkebogsop-tegnelser, skrifter og fæster for en årrække. Hans Jørgensen og hans hustru Kirsten Rasmusdatter 1692-1768, menes ikke at være døbt i Skamby kirke, så måske er det en helt ny slægt, som er kommet til på det tidspunkt. Det var i Hans Jørgensens tid, at omlægningen af gårdene i Badstrup blev gennemført af Grevskabet Gyldensteen.

Hans Jørgensens svigersøn Morten Jensen 1726-1801 fra Nørreby Klinte fik fæstebrev på halvdelen af gården i 1758. Han blev gift med Maren Hansdatter 1720-1796. Den anden halvdel af gården fik han ikke fæstebrev på, men han drev hele gården. Han har måske været velstillet og sikkert dygtig, for der kom tilsyneladende velstand til gården med ham.

Fra en jordebog fra 1791 kan man se, hvad der avledes på gården i et middelår: 27 tdr. rug, 45 tdr. byg, 24 tdr. havre, 1½ tdr. boghvede og 6 tdr. ærter. Der var 6 heste, 1 fæl, 5 køer, 3 ungnød, 12 får, 9 lam og beder, 1 svin og 3 smågrise.

Morten Jensens datter Kirsten Mortensdatter 1768 blev gift med Niels Clausen 1766-1808 født i Roerslev, Nørre Næraa sogn. Han fik, mod betaling af 133 rdl. og 2 mark til Gyldensteen, fæstebrev til gården 1796. Han skulle forrette hoveri hvert år: 10 pløje- og harvedage, 36 andre spænddage og 35 gangdage.

Kirsten giftede sig igen efter mandens tidlige død med Christen Rasmussen 1778-1851 fra Bolmerod, Skamby sogn. De fik fæstebrev på gården.

1823 afstod de gården til Frants Nielsen 1793-1886 fra Melby, som i 1822 blev viet til Karen Nielsdatter 1802-1868. Hun var datter af Niels Clausen og Kirsten. 3 gange er gården nu gået videre til en datter og svigersøn, skønt der i 2 af familierne også har været sønner. Der står ingen steder noget om, hvorfor sønnerne ikke har overtaget gården.

Det blev Frants Nielsen, som i 1854 købte slægtsgården fri af fæsteforholdet til Gyldensteen. Han blev dermed den første selvejerbonde, og han betalte 7.320 rdl. for gården.

Hans søn Christen Frandsen 1824-99 overtog 1868 gårdne og giftede sig med Ane Marie Rasmussen fra Taastrup, Lunde sogn 1840-1927. De fik 5 sønner, hvoraf den ældste døde af tuberkulose 12 år gammel. Martin Christensen 1871-1905 var søn nummer 4. Han blev elev på Ryslinge højskole, og der er bevarret nogle af hans smukke og sirlige notater fra den tid. De vidner om, at han var en meget velbegavet ung mand. Han var aktiv indenfor gymnastik og skytteforening, og som soldat blev han underkorporal. Hans far døde 1899, og i 1902 afstod hans mor gården til ham.

Samme år blev han gift med Karoline Nielsen 1877-1928 fra Skamby. De fik kun 1 barn sammen: Christian Rasmus Christensen født 8. april 1903. Kort efter brylluppet fortalte Martin sin unge kone, at han var alvorlig medtaget af tuberkulose, om var den tids folkesygdom. Han døde juledag 1905, og efterlod sig en ung enke og en 2½ år gammel søn.

Karoline stod nu tilbage med den store opgave at føre slægtsgården videre for sin lille dreng. Det blev for uoverskueligt for hende, og hun valgte at sælge og flytte hjem til forældrene i Skamby med Christian. Hun blev dog hurtigt klar over, at dette var en håbløs situation, og hun besluttede lykkeligvis at købe

gården tilbage. Det må have været en stor og vanskelig beslutning, som vidner om en kvinde, der både har haft mod, karakterstyrke og kræfter til at erkende sin fejltagelse og ændre den. Desværre har ingen af os, hendes børnebørn, kendt hende, da hun døde allerede i 1928. Far beundrede hende, og han var hende dybt taknemmelig, for hendes handling dengang.

1. november 1906 flyttede hun så tilbage til Badstrup med Christian og sine forældre. Der begyndte nu en slidsom årrække med at få økonomien i orden igen, men det var fremgangstider for landbruget, og kravene var ikke så store. Allerede i 1921 var gården gældfri efter salg og genkøb. Heldigvis fik hun i 1907 en bestyrer Anton Olsen 1884-1937 fra Kløv ved Thisted. De giftede sig senere, og i 1910 kom der en lillesøster Marie på gården. Der skulle nu komme nogle lykkelige år for den lille familie, med voksende velstand og gode forhold for landbruget. Men Karolines forældre, som var flyttet med tilbage, var svage, og moderen sad lammet efter en hjerneblødning fra 1914 til sin død 1921, året efter sin mand.

Årene op til første verdenskrig var gode tider, og på gården blev der skabt en fin besætning af R.D.M. køer. Stammoderen var en kalv, som Karoline havde haft med fra forældrenes gård, da den blev solgt. Denne besætning skulle blive elitebesætning helt op til 1960'erne, og i tidens løb er der solgt mange avlstyre fra den.

Fra århundredeskiftet og frem kom der gang i de tekniske fremskridt indenfor landbruget. Den første selvbinder kom til gården 1907, og den blev købt i fællesskab med naboen. 31. oktober 1908 blev det elektriske lys for første gang tændt på gården. Det var i elektrisitetsens spæde barndom, og der var mange, der var skeptiske. Installationerne var da heller ikke alt for gode, så i det første tiår opstod der mange gårdbrande. Der blev på gården installeret 29 lampesteder og en 6½ hk. motor, som holdt i 45 år. Elektrisiteten medførte også køb af tærskværk. 1922 blev der indlagt vand på gården, og det var en stor lettelse, at man slap for at slæbe vandet til alle dyrene. 1923 kom den første bil til gården og i 1927 radio og telefon. Centralvarme 1930 og 3 år senere badeværelse med træk og slip, et af de første på egnen. Malkemaskinen, som kom i slutningen af 30'erne, blev en skuffelse, og den blev ret hurtigt gemt væk. Den stod så ubenyttet til 1953, da det ikke længere var muligt at skaffe folk til håndmalkning. Der kom traktor på gården 1952, og de sidste 2 gamle heste måtte væk 3 år senere. De havde nærmest stået til pynt de sidste år.

Der var blevet opført en ny staldlade 1907, og i 1911 en ny svinesti, så der nu var grundlag for produktion af ca. 50 slagtesvin om året. 1913 blev gården frilagt, og haven fik stort set det udseende, den har i dag. Stråtagene på udbygningerne blev udskiftet med cementtag 1919.

Christian havde fået tilbud om at studere, men havde ikke spor lyst, så det blev besluttet, at han skulle følge i sin fars fodspor, og engang overtage slægtsgården i Badstrup. Efter sin konfirmation blev han karl derhjemme, og han begyndte ret hurtigt at interessere sig for politik og samfundsproblemer. Genforeningsproblematikken og grænsedragningsstriden var nogle af tidens store emner, som han var meget optaget af. Han blev medlem af K.U. og traf for første gang Christmas Møller, som senere skulle få stor betydning for ham.

1921-22 blev Christian elev på Ryslinge højskole. På det tidspunkt var der en ret heftig kirkestrid i Ryslinge, som han blev meget optaget af. Denne kirkestrid bevirkede, at der kom udsædvanlig mange mennesker til de møder og øvrige arrangementer, der blev afholdt på skolen. Han fik på højskolen lært et ordentligt dansk, som senere skulle blive til stor gavn for ham. Det blev for ham en meget spændende tid, som kom til at bety-

de meget for ham. 1925-26 kom han til Dalum landbrugsskole. Det var i et af forstander Petersen-Dalums første forstanderår. Kammeratskabet med jævnaldrende, ligestillede der var værdifuldt for ham.

Han blev mere og mere involveret i politik, og det medførte, at han blev landsformand for K.U. 1929-32. Han blev tillige opstillet som folketingskandidat i den hjemlige kreds Otterup. Han fik i 1929 så godt et valg, at han blev 1. suppleant i Odense amt.

Det var under arbejdet i K.U., Christian traf Ellen Margrethe Kristensen. Hun var født 1903 i Thisted, hvor hun var kontorassistent på dommerkontoret. Hun var den tredje af en søskendeflok på 10, og hendes far var tømrermester i Thisted. Ellens forældre havde truffet hinanden på Vestbirk højskole, så også på den side har interessen for uddannelse stået højt. Ellen og Christian havde mødt hinanden allerede i 1925 og 19. januar 1933 blev de gift i Thisted kirke. Christian havde overtaget gården 1. november 1932 for en købesum på 67.200 kr.

Det blev en stor omvæltning for Ellen pludselig at stå med ansvaret for folkehusholdning, efter at have været kontorassistent i mange år. Hun havde dog i starten god hjælp af Christians søster Marie, indtil hun i maj 1933 blev gift og flyttede til en gård i Ebberup. Hun havde fra moderens død 1928 stået for husholdningen. Anton blev ligeledes boende hos dem nogle måneder, inden han købte hus i Slevstrup. Han havde været en god mand for gården og familien i de år, som var gået.

30'erne var en hård tid for landbruget, men Ellen og Christian havde fået en god start, og de klarede sig igennem, uden alt for store problemer. For dem blev perioden nærmest en fremgangstid, også fordi de var begyndt på det mest kritiske tidspunkt. Deres fremgang skyldtes ikke mindst den gode stambesætning, hvorfra salget af årstyre indbragte en god årlig indtægt. Før krigen kunne enkelte tyrekalve sælges for op mod 3000 kr.

Christian koncentrerede sig i disse år helt om landbruget, og det politiske arbejde gled i baggrunden, selvom han stadig var kandidat i Otterup kredsen. De gik igang med modernisering af stuehuset sidst i 30'erne. Det gamle stråtag blev erstattet med rødt tegl, og der kom kvist til gården og værelser på loftet. Karlekamrene blev moderniserede ved samme lejlighed. Alt dette kostede 5000 kr., men folk sagde alligevel de var tannede, at bruge så mange penge til modernisering.

Februar 1938 blev Inger født og året efter Gudron. Juledag 1940, som hans farfar var død juledag 35 år før, blev Carl Martin Kaare Christensen født. Niels Erik Kaare kom til i 1947.

Samtidig var Christian, som følge af sin kvægbrugsinteresse, med til at starte Nordfyns Kvægavlforening, som han var formand for i 22 år. Ellen blev sekretær lige så længe. Det var en travl tid for Ellen med krigsvanskeligheder, 3 småbørn, husholdningen og sekretærjobbet. Fra 1941 fik hun også ansvaret for meget af gårdens drift, da Christian kom i folketinget som suppleant for Christmas Møller, der måtte flygte til London.

Christian involverede sig efterhånden i mange ting. Bl.a. mejeri på lokalt plan, og han var med til at sammenlægge de fynske mejerier.

Han var formand for Slægtsgaardsforeningen i mange år, og med i kommunalpolitik. Han blev senere valgt ind i folketinget, så han ialt var medlem i 13 år. I 1968 begyndte de at bygge aftægts hus, og de flyttede ind 1. marts 1969. De overdrog gården til Carl Martin med skøde af 11. marts 1969.

Kaaregaard bestod da af matrikel nr. 1, 3e, 3t i Badstrup samt 2d i Thorup. Vurdering 380.000, som var overdragelsessummen. Dertil 26.000 for besætning og løsrøveri 28.000.

Carl Martin havde som sin far, været på Ryslinge højskole og Dalum landbrugsskole. Han havde været soldat. Også han blev medlem af K.U., hvor han traf Kate Jørgensen. Hun var kon-

torassistent og fra Odense. De blev gift 3. april 1969, og Kate beholdt sit job i Odense, indtil hun nogle år senere fik ansættelse i lokalt foderstoffirma. De 2 er 8. og foreløbig sidste generation på Kaaregaard.

Inden de overtog gården, blev den før så gode stambesætning solgt, og kostalden fra 1907 blev lavet om til fedesvin. Der blev bygget kornsiloeer i laden og et nyt maskinhus. 1978 blev den sydlige længe revet ned, og der kom nyt værksted og garage i stedet for. Stuehuset blev igen moderniseret, da de flyttede ind. Der kom nyt badeværelse og køkken, og folkestuen blev nedlagt. Der var ikke mere behov for den, da Carl Martin og Kate ville drive gården uden fremmed hjælp. I vores barndom var der fodermester, 2 karle og 2 piger, men således er hjælpen jo forsvundet på langt de fleste landbrug. 1984 blev den gamle veranda fra 1943 i stuehusets sydgavl revet ned, og en ny gavl blev bygget op. Der var desuden blevet installeret halmfyr.

Ellen døde 1970 og Christian 1977, og aftægtshuset blev solgt.

Kaaregaard drives i dag som rent markbrug, og Carl Martin er gået i sin fars fodspor med udadvendte interesser, bl.a. politik og slægtsgårdsforening. Han er medlem af Sønder sø kommunalbestyrelse, og fra 1984 af folketinget.

Navnet Kaaregaard stammer fra en høj nord fra gården Karrehøj, senere Kaarehøj. Navnet har måske forbindelse til sagnskikkelsen Kar. Gården har formentlig først fået navnet i dette århundrede. Ellen og Christian døbte deres drenge med Kaare som mellemnavn, og Niels Eriks drenge har fået samme mellemnavn. Ingers dreng er døbt Kaare til fornavn, så gårdens navn er ført videre i næste generation.

Kildeangivelse: Undersøgelse af akivar P.K. Hofmansen og optegnelser af Chr. R. Christensen.

Gudron Kloppenborg-Skrumsager